

Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerde Karşıt Anlamlı Sözcüklerin Anlambilimsel Değerlendirmesi

Semantic Evaluation of Antonyms in Poems in Turkish Textbooks

Ali TÜRKEL¹, Meltem ÇETİNKAYA²

¹ Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Buca Eğitim Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye, ali.turkel@hotmail.com, (<https://orcid.org/0000-0003-4743-8766>)

² Bil. Uzm., Türkçe Eğitimi Bölümü Doktora Öğrencisi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Türkiye, meltemcetinkaya@ogr.iu.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0001-5301-9037>)

Geliş Tarihi: 20.11.2020

Kabul Tarihi: 25.12.2020

ÖZ

Dil, zengin yapısı dolayısıyla içerisinde birçok anlamı barındırır. Bu anlamları inceleyen anlambilimin konularından biri de karşıt anlamlılıktır. Araştırma, Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerde karşıt anlamlı sözcüklerin anlambilimsel açıdan dağılımını saptamayı ve sınıf seviyelerine göre karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Elde edilecek sonuçların şiir metinlerinin daha etkili kullanılmasına katkı sağlayacağı, öğrenenlerin dil kullanım bilincini geliştireceği, öğretmenlerin dil öğretimini daha etkili gerçekleştirmelerini sağlayacağı öngörülmektedir. Araştırmada Aksan'ın (2009) Türkçede tersanlamlılık başlıkları (ikili, biçimsel ilişkili, ilişkisel, dereceli ve yön gösteren) temel alınmıştır. Çalışma, doküman incelemesine göre desenlenmiş nitel bir çalışmadır. Araştırmada, karşıt anlamlı sözcükler incelenirken seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden tabakalı amaçlı örnekleme ve seçkisiz örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Her sınıf düzeyinde ders kitaplarındaki şiirlerden üçer tanesi olmak üzere toplam on iki şiir rastlantısal yolla seçilmiştir. Bu şiirlerdeki karşıt anlamlı sözcükler belirlenip araştırmanın temel başlıklarına göre incelenerek tablolaştırılmıştır. İnceleme sonucunda kitaplarda en çok kullanılan karşıtlığın ikili karşıtlıklar olduğu belirlenmiştir. Diğer karşıtlıklara kitaplarda yeterince yer verilmemesiye olumsuz bir durum olarak değerlendirilmiştir. Karşıt anlamın tüm başlıklarını öğrencilere kavratabilecek yetkinlikte, karşıt anlam yönünden zengin şiirlerin kitaplara alınması, dilin anlamsal boyutunu en iyi yansıtacak örneklere yer verilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Karşıt anlam, anlambilim, Türkçe ders kitabı, şiir.

ABSTRACT

Language contains many meanings due to its rich structure. One of the topics of semantics that examines these meanings is antonyms. The research aims to determine the semantic distribution of antonyms in poems in Turkish textbooks and to compare them according to grade levels. It's predicted that the results to be obtained will improve the language use awareness of the learners and enable the teachers to perform language teaching effectively. In the study, Aksan's(2009) antonyms titles(binary, formally related, relational, gradual and directional) in Turkish were taken as basis. Document analysis was used in the study. While examining the antonyms, stratified purposeful sampling and simple random sampling methods were used together. Twelve poems in total were selected randomly from the books. The antonyms in these poems were determined and tabulated according to the main titles of the research. It was determined that the most used antonyms are binary antonyms. Other antonyms not been used enough in the books were evaluated as a negative situation. Suggestions have been made that poems rich in antonyms should be included in the books, capable of teaching all titles of the antonyms to student and giving examples that best reflect the semantic dimension of the language.

Keywords: Antonyms, semantics, Turkish textbook, poetry.

GİRİŞ

Toplumsal bir varlık olan insanın dille ilişkisi daha anne karnındayken başlar ve dünyaya gelmesiyle birlikte içine doğduğu toplumun dilini edinmesiyle devam eder. Dil, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan en önemli araçtır; ancak dil yalnızca düşünce aktarımına yarayan bir dizge olmakla kalmaz, ayrıca düşüncenin ortaya çıkmasını sağlar ve onu biçimlendirir (Aksan, 2009).

Her dil içerisinde zengin bir sözcük varlığını barındırmaktadır. Sözcük yalnızca seslerin yan yana gelmesiyle oluşmaz, anadili konuşurlarının kavram dünyasını, kültürlerini de yansıtır (Aksan, 2018). Dil dizgesindeki tüm öğeler anlam aracılığıyla incelenebilmektedir. Benveniste'ye göre anlam, dilde temel öğedir ve insanlar anlamı birbirlerine iletmek ya da aktarmak için iletişime girerler. Anlam, bir dilin konuşurlarının aynı biçimde anlaşılabilir bildirişim yollarının bütünü olarak görülen dilin içinde yer alır (Benveniste, 1995).

Dilin bir diğer alt başlığı ise dilin anlamsal yönü üzerine eğilen anlambilimdir. Anlambilim üzerine çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bunlardan Bilgin, anlam bilgisinin, sözcüklerin anlamsal değerlerini saptama konusunda yarar sağladığını belirtmiştir (Bilgin, 2002).

Dil, o kadar zengin bir yapıdır ki içerisinde birçok anlam gizlidir. Anlambilimin kapsadığı konulardan biri de karşıt anlamlılıktır. Anlambilimin önemli kavramlarından biri olan karşıt anlamlılık tersanlamlılık terimiyle de karşılanmaktadır (Aksan, 2009). Karşıtlık, doğada var oluş biçimlerinden biri olarak tanımlanabilir. Bilindiği gibi doğada her şey karşıtı ile birlikte var olur. Bu karşıtlık bir tamamlayıcı görevi görür. Örneğin gökyüzündeki bir kuş bile karşıt yönlere uzanan kanatları sayesinde uçabilmektedir. Bu yüzden bu karşıtlık olgusu, yaşamın da temelini oluşturur.

Çetin (2017) karşıt anlamlılığı üst anlamlılık, eş anlamlılık, alt anlamlılık gibi kavramlarla birlikte dilin anlambilimsel yapısındaki önemli olgular arasında sayar ve karşıt anlamlılığı üstdilsel farkındalık bakımından diğer sınıflamalardan daha ön planda değerlendirir. Karşıt anlamlılığı dildeki karşıtlıkların dilbilimsel ifadesi olarak tanımlar.

Topaloğlu, Türkçede anlam ilişkileri ayrı olan farklı sözcükler arasında karşıt anlamlılığın görülebileceğini söyler ve bu karşıt anlamlılığın iki sözcüğün anlam açısından birbirine karşıt olması yani farklı anlamları ifade etmesi olarak tanımlar (Topaloğlu, 1989). Anlam bakımından karşıt anlamlı sözcüklerin çeşitli türleri olabileceği gibi genel anlamda bir sözcüğün anlamı altında onun ne olmadığını ifade etmektedir (Kılıç, 2009).

Diğer dillerde olduğu gibi Türkçede de karşıt anlama dayalı anlamsal ilişkiler bulunmaktadır. Dildeki bu karşıtlıklar dilimizin anlamsal zenginliğini de ortaya koymaktadır. Karşıt anlamca birbirine ters olan sözcükler sonucunda ortaya çıkan bir anlam olduğundan bahsetmiştik. Karşıt anlam da kendi içerisinde türlere ayrılmaktadır. Bu sınıflama yapılırken Aksan (2009) tarafından verilen başlıklar kullanılacaktır. Aksan (2009) karşıt anlamlılığı ikili karşıtlıklar, biçimsel ilişkili karşıtlıklar, ilişkisel karşıtlıklar, dereceli karşıtlıklar ve yön gösteren karşıtlıklar olarak başlıklara ayırmıştır. Aksan'a göre (2009) karşıt anlam sınıflandırmasını inceleyecek olursak:

İkili Karşıtlıklar: Özellikle isim soylu sözcüklerde görülen bu karşıtlık türü, Aksan'a göre (2009) kimi dilbilimciler tarafından kutupsal zıtlık adıyla da anılmaktadır:

sabah / akşam

siyah / beyaz

koç / koyun

almak / vermek

gitmek / gelmek

uçmak / konmak

gibi karşıtlıklar bu başlık altında sıralanabilir.

Biçimsel İlişkili Karşıtlıklar: Aynı köke sahip sözcüklerin farklı ekler almalarıyla oluşan karşıtlıklardır. Özellikle [-sIz] ve [-II] ekleriyle çokça yapılır:

yatılı / yatısız

paralı / parasız

burslu / burssuz

Bunların dışında başka biçimsel ilişkili karşıtlıklar da vardır. Bunlar olumsuzluk eki [-mA] ve isimlere gelerek olumsuzluk anlamı katan “değil” sözcüğü ile yapılan karşıtlıklardır:

duyduk / duymadık

canlı / canlı değil

gibi karşıtlıklar bu başlık altında sıralanabilir.

İlişkisel Karşıtlıklar: Bu başlıkta ise aynı konu alanına giren ancak birbirlerine karşıt olan kavramları ifade eden sözcükler kastedilmektedir:

satılık / kiralık

satıcı / alıcı

borç / alacak

öğretmen / öğrenci

evli / bekâr

evlenmek / boşanmak

gibi karşıtlıklar bu başlık altında sıralanabilir.

Dereceli Karşıtlıklar: İki karşıt anlamlı sözcüğün arasına girerek bu karşıtlığı derecelendiren kimi sözcükler bulunmaktadır. Bu biçimde yapılan karşıtlıklar aynı zamanda karşıt anlamın derecelenmesinde genişlemeye neden olur. Bunlar:

sıcak / ılık / serin / soğuk

sabah / öğle / akşam

ince / orta / kalın

az / biraz / çok

gibi karşıtlıklar bu başlık altında sıralanabilir.

Aksan’a göre (2009) kimi dil bilimciler uzunluk ölçülerini de bu sınıfa dahil etmektedir: milimetre / santimetre / metre / dekametre / hektometre / kilometre gibi.

Yön Gösteren Karşıtlıklar: Yönleri ifade edip birbirlerine karşıt olan sözcükler bu sınıfa girmektedir:

kuzey / güney

dikey / yatay

arkaüstü / yüzüstü

ön / arka

gibi karşıtlıklar bu başlık altında sıralanabilir.

Kimi karşıtlıkların birden fazla başlık altında nitelendirilebileceğine dikkat çeken Aksan'ın (2009), bu konuya örnek olarak verdiği “ön / arka” karşıtlığı hem yön gösteren hem de hem ilişkisel karşıtlık olarak ele alınabilmektedir.

Bu çalışmada Aksan (2009) tarafından tanımlanan karşıtlıklara ilişkin başlıklar temel alınarak ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerde yer alan karşıt anlamlı sözcükler belirlenmeye çalışılmıştır.

1.1. Problem Cümlesi

Alanyazın taramasında Türkçe ders kitaplarını Aksan'ın (2009) karşıt anlam başlıklarına göre inceleyen bir yüksek lisans tez çalışmasına rastlanmıştır. Bu çalışmayı gerçekleştiren Zengin (2017), beşinci sınıf düzeyi ders kitabındaki metinleri incelemiş ve inceleme sonucunda beşinci sınıf Türkçe ders kitabında karşıtlık başlıkları içerisinde en düşük oranın şiir türünde olduğunu tespit etmiştir. Çalışmamızda ise ortaokul düzeyi (5, 6, 7 ve 8. sınıf) Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirlerdeki karşıt anlamlı sözcüklerin anlambilimsel değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Sözü edilen konudaki bu çalışmamız, alanyazında ilklerden biri olması bakımından önem taşımaktadır. Bundan hareketle araştırmamızın problem cümlesi, “Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan şiir metinlerindeki karşıt anlamlı sözcüklerin anlambilimsel açıdan dağılımı nasıldır?” şeklinde oluşturulmuştur.

1.2. Alt Problemler

Araştırmada çözümlenmesi hedeflenen alt problemler aşağıda sıralanmıştır:

- a. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiir metinlerindeki karşıt anlamlı sözcüklerin anlambilimsel açıdan dağılımı nasıldır?
- b. Altıncı sınıf Türkçe ders kitabındaki şiir metinlerindeki karşıt anlamlı sözcüklerin anlambilimsel açıdan dağılımı nasıldır?
- c. Yedinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiir metinlerindeki karşıt anlamlı sözcüklerin anlambilimsel açıdan dağılımı nasıldır?
- d. Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiir metinlerindeki karşıt anlamlı sözcüklerin anlambilimsel açıdan dağılımı nasıldır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan şiir metinlerindeki karşıt anlamlı sözcüklerin anlambilimsel açıdan dağılımını belirlemeyi ve elde edilen verileri sınıf düzeylerine göre karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Bu durumun, öğrencilerin şiir metinlerinin etkili kullanımına ilişkin farkındalık kazanmalarına yönelik bir yaklaşımın geliştirilmesine öncülük edebileceği düşünülmektedir. Karşıt anlam, dildeki önemli kavramlardan biridir. Karşıt anlamlı sözcüklerin belirlenmesi öğrenenlerin dil kullanım bilinci geliştirmelerine katkı sağlarken, öğretmenlerin ise dil öğretimini daha etkili gerçekleştirmelerine öncülük edebilecek niteliktedir.

YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın yöntem boyutuyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Deseni

Çalışma, doküman incelemesine göre desenlenmiş nitel bir çalışmadır. Yıldırım ve Şimşek (2013) doküman incelemesini araştırılan konular hakkındaki yazılı belgelerin incelenmesi olarak tanımlarken, Wach ve Ward (2013) da yine yazılı materyallerin içeriğinin sistemli bir şekilde incelenmesi olarak tanımlamaktadır. Çalışmamızda doküman incelemesi yönteminin kullanımına gidilmesinin sebebi bu araştırma yönteminin anlam çıkarma ve bilgi geliştirmek için verilerin değerlendirilmesini gerekli görmesidir (Bowen, 2009).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada araştırma yaklaşımlarından indirgeme ilkesinden yola çıkılmış (Yıldırım ve Şimşek, 2013), karşıt anlamlı sözcükler incelenirken seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden tabakalı amaçlı örnekleme ve seçkisiz örnekleme yöntemlerinden de basit seçkisiz örnekleme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Bu doğrultuda her sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitaplarından şiir türündeki metinler arasından üçer tanesi örneklem olarak seçilmiş, bu şiirler üzerinde inceleme yapılmıştır. Araştırma kapsamında rastlantısal yolla seçilen toplam on iki şiir incelenmiştir. İncelemesi gerçekleştirilen ortaokul Türkçe ders kitaplarının künye bilgilerine aşağıda yer verilmiştir:

Tablo 1. İncelenen Türkçe Ders Kitaplarının Künyesi

Adı	Yazarı	Yayınevi	Basım Yeri	Basım Tarihi
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı	Şule Çapraz Baran Elif Diren	Anıttepe Yayıncılık	Ankara	2019
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	Tuncay Demirel	EKOYAY Yayıncılık	Ankara	2019
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7. Sınıf	Hilal Erkal Mehmet Erkal	Özgün Yayıncılık	Ankara	2019
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı	Hilal Eselioğlu Sıdika Set Ayşe Yücel	MEB Yayınları	Ankara	2019

Çalışma kapsamında yukarıda künye bilgileri verilen ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan şiir türündeki metinler incelenmiştir. Bunlardan inceleme kapsamına alınan Anıttepe Yayıncılık'a ait beşinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan şiir türündeki metinler şunlardır:

Tablo 2. Anıttepe Yayıncılık Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Şiirler

Şiirin Adı	Yazarı	Yer Aldığı Tema	Okuma/Dinleme-İzleme/Serbest Okuma	Sayfa
Memleket İsterim	Cahit Sıtkı Tarancı	Birey ve Toplum	Okuma	10
Bilinçli Tüketici	Dursun Bulut	Vatandaşlık	Okuma	143
Paylaşalım	Dursun Bulut	Erdemler	Dinleme/İzleme	212

İnceleme kapsamına alınan EKOYAY Yayıncılık'a ait altıncı sınıf Türkçe ders kitabında yer alan şiir türündeki metinler şunlardır:

Tablo 3. EKOYAY Yayıncılık Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Şiirler

Şiirin Adı	Yazarı	Yer Aldığı Tema	Okuma/Dinleme-İzleme/Serbest Okuma	Sayfa
Kuşların Çektiği Kağrı	Fazıl Hüsnü Dağlarca	Millî Mücadele ve Atatürk	Okuma	42-43
Yıldız Yağmuru	Ülkü Tamer	Erdemler	Serbest Okuma	138-139
Yürekler	Arif Nihat Asya	Sanat	Okuma	231

İnceleme kapsamına alınan Özgün Yayıncılık'a ait yedinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan şiir türündeki metinler şunlardır:

Tablo 4. Özgün Yayıncılık Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Şiirler

Şiirin Adı	Yazarı	Yer Aldığı Tema	Okuma/Dinleme-İzleme/Serbest Okuma	Sayfa
Kır Çiçekleri	Hasan Lâtif Sarıyüce	Doğa ve Evren	Serbest Okuma	158-159
Sazıma	Âşık Veysel Şatıroğlu	Sanat	Okuma	173
Ağaç ve Sen	Hasan Âli Yücel	Kişisel Gelişim	Okuma	200

İnceleme kapsamına alınan MEB Yayınlarına ait sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan şiir türündeki metinler şunlardır:

Tablo 5. MEB Yayınları Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Şiirler

Şiirin Adı	Yazarı	Yer Aldığı Tema	Okuma/Dinleme-İzleme/Serbest Okuma	Sayfa
Türkiye	Attilâ İlhan	Zaman ve Mekân	Okuma	156-157
İstanbul'la Hasbihâl	Zeynel Beksaç	Zaman ve Mekân	Serbest Okuma	172-173
Yaşamaya Dair	Nazım Hikmet Ran	Vatandaşlık	Okuma	262-263

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda okutulması uygun bulunan ortaokul düzeyindeki Türkçe ders kitaplarında yer alan şiir metinlerindeki karşıt anlamlı sözcüklerin anlambilimsel açıdan dağılımını tespit etmek ve bu kitaplardan elde edilen karşıt anlamlı sözcüklere dair verileri sınıf düzeylerine göre karşılaştırmak amaçlanmıştır. Araştırmada Aksan'ın (2009) Türkçede tersanlamlılık başlıkları temel alınmıştır. Bunlar; “ikili, biçimsel ilişkili, ilişkiyel, dereceli ve yön gösteren karşıtlıklar”dır. İlk olarak araştırmacılar tarafından araştırmaya konu olan ortaokul Türkçe ders kitapları Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Bilişim Ağı'ndan (EBA) alınmıştır. Ardından bu kitaplarda yer alan şiir türündeki metinler ele alınmıştır. Bu şiir türündeki metinlerde yer alan karşıt anlamlı sözcükler belirlenmiş ve araştırmanın temel aldığı başlıklara göre elde edilen veriler tablolastırılmıştır. Sonuçlardan yola çıkılarak ilgili ders kitaplarında yer alan karşıt anlamlı sözcüklerin dağılımı tablo biçiminde gösterilmiş ve öğrencilerin sözcük hazinelerine katkısı tartışılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya konu olan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki şiir türündeki metinlerden elde edilen karşıt anlamlı sözcüklere dair verilerin dağılımları tablolastırılarak sunulmuştur. Tablolarda, karşıt anlam içeren göstergeler doğrudan verilmiş, yanlarına da yay ayrıç içerisinde bu göstergelerin kullanım sıklıkları yazılmıştır*:

3.1. İkili Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan ikili karşıtlıklar şunlardır:

* Aksan (2009) tarafından karşıt anlam sınıflandırması başlığı altında verilen örneklerde karşıtlığı ifade etmek için eğik çizgi (/) kullanılmıştır. Bu nedenle çalışmamızda, elde ettiğimiz karşıtlık bulguları verilirken eğik çizgiyle gösterilmiştir.

Tablo 6. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı İkili Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	İkili Karşıtlıklar
Memleket İsterim	Zengin (1) / Fakir (1) Sen (1) / Ben (1) Yaşamak (1) / Ölüm (1) Al- (1) / Ver- (1)
Bilinçli Tüketici	Tutumlu (1) / Savurgan (1) Hayal (1) / Gerçek (1) Sevinç (1) / Üzüntü (1) / Elem (1) / Keder (1)
Paylaşalım	Art- (1) / Azal- (1) Ayrı (1) / Yalnız (1) / Birlik (2)

Altıncı sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan ikili karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 7. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabı İkili Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	İkili Karşıtlıklar
Kuşların Çektiği Kağrı	Gece (1) / Gündüz (1) Uyan- (1) / Uyu- (1) Ağla- (1) / Gül- (1) Hep (3) / Hiç (1) Çek- (1) / İt- (2) Git- (3) / Gel- (1) Dur- (1) / Yürü- (1) Anne (1) / Baba (1) Var (3) / Yok (1) Aç (1) / Tok (1) Al- (1) / Ver- (2)
Yıldız Yağmuru	Isın- (1) / Titre- (1) Gök (2) / Gökyüzü (1) / Yeryüzü (1) Hiç (1) / Hepsi (1) Adam (1) / Kadın (2) Alev (1) / Buz (1) Büyük (1) / Küçük (3)
Yürekler	Uç- (1) / Kon- (1) Eski (1) / Yeni (1)

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan ikili karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 8. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı İkili Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	İkili Karşıtlıklar
Kır Çiçekleri	Uyanık (1) / Uykuda (1)
Sazıma	Ağla- (2) / Gül- (2) Söyle- (1) / İnkâr et- (1) Hatır et- (1) / Unut- (1) Yüksek (2) / Alçak (1)
Ağaç ve Sen	Dolu (1) / Boş (1) Her şey (1) / Hiçbir şey (1)

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan ikili karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 9. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı İkili Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	İkili Karşıtlıklar
Türkiye	Gül- (1) / Ağla- (1) Al- (1) / Ver- (1) Çık-(1) / Var- (1) Ufak (1) / Dev (1) Hep (1) / Hiç (1)
İstanbul'la Hasbihâl	Neşe (1) / Hüzün (2) Baş (1) / Son (1) Düz (1) / Yokuş (1) Kadim (1) / Yeni (1) Yaşam (1) / Ölüm (1) Yaşa- (11) / Öl- (4) Tut- (1) / Bırak- (1)
Yaşamaya Dair	Gel- (1) / Git- (1) İlk (1) / Son (2) Beyaz (2) / Karanlık (1) Arka (2) / Sırt (1) / Yüz (2)

3.2. Biçimsel İlişkili Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan biçimsel ilişkili karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 10. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Biçimsel İlişkili Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Biçimsel İlişkili Karşıtlıklar
Memleket İsterim	-
Bilinçli Tüketici	-
Paylaşalım	Ol- (1) / Olma- (1)

Altıncı sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan biçimsel ilişkili karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 11. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabı Biçimsel İlişkili Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Biçimsel İlişkili Karşıtlıklar
Kuşların Çektiği Kağrı	Doğar (1) / Doğmaz (1)
Yıldız Yağmuru	Gel- (1) / Gelme- (1) Gör- (3) / Görme- (1)
Yürekler	-

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan biçimsel ilişkili karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 12. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Biçimsel İlişkili Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Biçimsel İlişkili Karşıtlıklar
Kır Çiçekleri	Aç- (1) / Açma- (1) Git- (1) / Gel- (1)
Sazıma	-
Ağaç ve Sen	Ol- (3) / Olma- (2)

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan biçimsel ilişkili karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 13. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Biçimsel İlişkili Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Biçimsel İlişkili Karşıtlıklar
Türkiye	-
İstanbul'la Hasbihâl	Tut- (1) / Tutma- (1) Ol- (3) / Olma- (1) Bil- (4) / Bilme- (2)
Yaşamaya Dair	-

3.3. İlişkisel Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan ilişkisel karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 14. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı İlişkisel Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	İlişkisel Karşıtlıklar
Memleket İsterim	-
Bilinçli Tüketici	-
Paylaşalım	-

Altıncı sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan ilişkisel karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 15. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabı İlişkisel Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	İlişkisel Karşıtlıklar
Kuşların Çektiği Kağrı	-
Yıldız Yağmuru	-
Yürekler	Mihrap (1) / Mimler (1)

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan ilişkisel karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 16. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı İlişkisel Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	İlişkisel Karşıtlıklar
Kır Çiçekleri	-
Sazıma	-
Ağaç ve Sen	-

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan ilişkisel karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 17. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı İlişkisel Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	İlişkisel Karşıtlıklar
Türkiye	-
İstanbul'la Hasbihâl	-
Yaşamaya Dair	-

3.4. Dereceli Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan dereceli karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 18. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Dereceli Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Dereceli Karşıtlıklar
Memleket İsterim	-
Bilinçli Tüketici	-
Paylaşalım	-

Altıncı sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan dereceli karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 19. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabı Dereceli Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Dereceli Karşıtlıklar
Kuşların Çektiği Kağrı	-
Yıldız Yağmuru	Soğuk (1) / Serin (1) / Ilık (1)
Yüreklar	Kış (6) / İlkbahar (1) / Bahar (3)
	-

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan dereceli karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 20. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Dereceli Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Dereceli Karşıtlıklar
Kır Çiçekleri	-
Sazıma	-
Ağaç ve Sen	-

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan dereceli karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 21. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Dereceli Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Dereceli Karşıtlıklar
Türkiye	-
İstanbul'la Hasbihâl	Biraz (1) / Birkaç (1) / Çok (1)
Yaşamaya Dair	-

3.5. Yön Gösteren Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan yön gösteren karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 22. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Yön Gösteren Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Yön Gösteren Karşıtlıklar
Memleket İsterim	-
Bilinçli Tüketici	-
Paylaşalım	-

Altıncı sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan yön gösteren karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 23. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabı Yön Gösteren Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Yön Gösteren Karşıtlıklar
Kuşların Çektiği Kağrı	-
Yıldız Yağmuru	-
Yüreklar	-

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan yön gösteren karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 24. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Yön Gösteren Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Yön Gösteren Karşıtlıklar
Kır Çiçekleri	-
Sazıma	-
Ağaç ve Sen	-

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan yön gösteren karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 25. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Yön Gösteren Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Yön Gösteren Karşıtlıklar
Türkiye	-
İstanbul'la Hasbihâl	-
Yaşamaya Dair	Arka (2) / Sırt (1) / Yüz (2)

3.6. Farklı Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan farklı karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 26. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Farklı Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Farklı Karşıtlıklar
Memleket İsterim	-
Bilinçli Tüketici	-
Paylaşalım	-

Altıncı sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan farklı karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 27. Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabı Farklı Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Farklı Karşıtlıklar
Kuşların Çektiği Kağrı	Kara (1) / Ak (1) / Ağar- (1) Beyaz (2) / Karar- (1)
Yıldız Yağmuru	Bütün (3) / Parçala- (2) Giy- (1) / Çıplak (1)
Yürekler	-

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan farklı karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 28. Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Farklı Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Farklı Karşıtlıklar
Kır Çiçekleri	-
Sazıma	-
Ağaç ve Sen	Temiz (1) / Kirlen- (1)

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirlerde yer alan farklı karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 29. Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı Farklı Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Şiirin Adı	Farklı Karşıtlıklar
Türkiye	-
İstanbul'la Hasbihâl	-
Yaşamaya Dair	-

Tüm sınıf düzeylerinde yer alan karşıtlıklara ilişkin bulgulara aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir. Tablo 30.'da yer alan "G" işareti "gösterge", "KS" ise "kullanım sıklığı" anlamına gelmektedir:

Tablo 30. Tüm Sınıf Düzeylerinde Karşıtlıklara İlişkin Bulgular

Sınıf Seviyesi	İkili Karşıtlıklar		Biçimsel İlişkili Karşıtlıklar		İlişkisel Karşıtlıklar		Dereceli Karşıtlıklar		Yön Gösteren Karşıtlıklar		Farklı Karşıtlıklar	
	G	KS	G	KS	G	KS	G	KS	G	KS	G	KS
5. Sınıf	21	22	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Sınıf	39	51	6	8	2	2	6	13	-	-	9	13
7. Sınıf	14	17	6	9	-	-	-	-	-	-	2	2
8. Sınıf	33	51	6	10	-	-	3	3	3	5	-	-
TOPLAM	107	141	20	29	2	2	9	16	3	5	11	15

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşamın temelinde yer alan karşıtlıklar kuşkusuz dilde de kendini göstermektedir. Araştırmamızda dildeki bu karşıtlık ilişkisi göz önüne alınarak ortaokul Türkçe ders kitaplarının anlambilimsel açıdan incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ilgili ders kitaplarında yer alan şiirlerden üçer şiir seçilerek araştırmanın örneklem boyutu oluşturulmuş ve seçilen bu şiirler anlambilimsel açıdan araştırmacılar tarafından incelenerek sözü edilen şiir türündeki metinlerde yer alan karşıt anlamlı sözcükler saptanmıştır. Saptanan bu karşıt anlamlı sözcükler Aksan (2009) tarafından “tersanlamlılık” adı altında ayrılan başlıklara göre sınıflandırılmıştır.

Tablo 30.’a göre beşinci sınıf Türkçe ders kitabında en çok yer alan yirmi bir gösterge ve yirmi iki kullanım sıklığı ile ikili karşıtlıklardır. Onu iki gösterge ve iki kullanım sıklığı ile biçimsel ilişkili karşıtlıklar izlemektedir. Ancak beşinci sınıf Türkçe ders kitabında ilişkisel karşıtlıklara, dereceli karşıtlıklara, yön gösteren karşıtlıklara ve farklı karşıtlıklara rastlanmamıştır.

Altıncı sınıf Türkçe ders kitabında en çok yer alan otuz dokuz gösterge ve elli bir kullanım sıklığı ile ikili karşıtlıklardır. Ardından dokuz gösterge ve on üç kullanım sıklığı ile farklı karşıtlıklar gelirken onu da altı gösterge ve on üç kullanım sıklığı ile dereceli karşıtlıklar izlemektedir. Altıncı sınıf kitabında, altı gösterge ve sekiz kullanım sıklığı ile biçimsel ilişkili karşıtlıklar ile iki gösterge ve iki kullanım sıklığı ile de ilişkisel karşıtlıklara yer verilmiştir. Ancak altıncı sınıf düzeyine ait kitaptaki şiirlerde yön gösteren karşıtlıklara yer verilmediği görülmektedir.

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabında en çok yer alan on dört gösterge ve on yedi kullanım sıklığı ile ikili karşıtlıklar olurken onu altı gösterge ve dokuz kullanım sıklığı ile biçimsel ilişkili karşıtlıklar izlemektedir. Ardından iki gösterge ve iki kullanım sıklığı ile de farklı karşıtlıklara yer verildiği görülmektedir. Altıncı sınıf Türkçe ders kitabında ilişkisel karşıtlıklara, dereceli karşıtlıklara ve yön gösteren karşıtlıklara yer verilmediği görülmektedir.

Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında ise en çok yer alan otuz üç gösterge ve elli bir kullanım sıklığı ile yine ikili karşıtlıklardır. Ardından altı gösterge ve on kullanım sıklığı ile biçimsel ilişkili karşıtlıklar gelmektedir. Daha sonra üç gösterge ve beş kullanım sıklığı ile yön gösteren karşıtlıklar ile üç gösterge ve üç kullanım sıklığı ile de dereceli karşıtlıklara yer verilmiştir. Bu sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitabında da ilişkisel karşıtlıklara ve farklı karşıtlıklara yer verilmediği görülmektedir.

Tüm sınıf düzeylerindeki ortaokul Türkçe ders kitaplarına bakıldığında da yine en çok yer alan yüz yedi gösterge ve yüz kırk bir kullanım sıklığı ile ikili karşıtlıklardır. Yirmi gösterge ve yirmi dokuz kullanım sıklığı ile biçimsel karşıtlıklar onu takip ederken, on bir gösterge ve on beş kullanım sıklığı ile farklı karşıtlıklara yer verildiği görülmektedir. Ardından dokuz gösterge ve on altı kullanım sıklığı ile dereceli karşıtlıklar, üç gösterge ve beş kullanım sıklığı ile yön gösteren karşıtlıklar, iki gösterge ve iki kullanım sıklığı ile de ilişkisel karşıtlıklar gelmektedir.

Elde edilen sonuçlara göre ortaokul Türkçe ders kitaplarında karşıt anlamlı sözcüklere yeterince yer verilmediğinden söz edilebilir. Özellikle ikili karşıtlıklar üzerine eğildiği Tablo 30.'da da görülmektedir. Bunun yerine tüm karşıtlıkları örnekleyecek şekilde ders kitaplarında şiir türündeki metinlere yer verilmesi daha yerinde bir davranış olacaktır. Aynı şekilde karşıt anlamı öğrencilere kavratılabilecek yetkinlikte, karşıt anlam yönünden zengin olan şiirlerin ders kitaplarına alınması gerekmektedir. Özellikle bazı karşıt anlamlılık boyutlarına çok az sayıda yer verilmesi olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Bunun önüne geçmek için ders kitaplarına alınacak metinlerin karşıt anlam konusunu öğrencilere en iyi şekilde kavratılabilecek örneklerden seçilmesi gerekmektedir.

Karşıt anlam konusunda alanda farklı çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Zengin (2017) ders kitapları üzerine yapmış olduğu tez çalışması doğrultusunda incelediği metinlerde en yüksek oranın ikili karşıtlıklarda, en düşük oranın yön gösteren karşıtlıklarda olduğunu, ayrıca tüm karşıtlık çeşitleri incelendiğinde en düşük oranın şiir türünde olduğunu tespit etmiştir. Zengin'in ulaştığı bu sonuç araştırmamızı destekler niteliktedir. Bu sonuç bizlere ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınacak şiir türündeki metinlerin karşıt anlam konusunu en iyi şekilde yansıtabilecek örneklerden seçilmesi gerektiğini bir kez daha göstermektedir.

Yine Zafer (2013) de yapmış olduğu tez çalışmasında ortaokul Türkçe ders kitaplarını anlam bilgisi yönünden incelemiştir. Zafer, çalışmasında karşıt anlam yönünden en zengin ders kitabının beşinci sınıfa ait Türkçe ders kitabı olduğunu, karşıt anlam yönünden en zayıf kitabın ise altıncı sınıf Türkçe ders kitabı olduğunu tespit etmiştir.

Bir diğer çalışma da "Türkçe İçin Otomatik Zıt Anlamlılar Sözlüğü Oluşturma Aracı (AADICT)" adlı çalışmadır. Bu çalışmada Birant, Aktaş, Koşaner, Aksu ve Çebi (2016) karşıt anlama yönelik bir sözlük geliştirmişler ve bu sözlüğün okullarda öğrencilere ve dilimizi yabancı dil olarak öğrenenlere yönelik olarak Türkçeyi doğru bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olabilmek için geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Hayata geçirilmiş ilgili çalışma bizlere hem anadil konuşurları hem de Türkçeyi öğrenen yabancılar arasında karşıt anlam konusunda farkındalık yaratılabileceğini düşündürmektedir.

Araştırma sonucu bizlere göstermektedir ki ders kitapları hazırlanırken dilin anlamsal boyutunu en iyi yansıtacak örnekler yer verilmelidir. Araştırmamıza sadece şiir türündeki metinler konu edilmiştir. Ancak tüm sınıf düzeylerindeki metinler karşılaştırmalı olarak incelenirse karşıt anlam konusunda daha zengin bir veri tabanı oluşturabilir. İncelenen metin türleri arasında da karşıt anlam yönünden bir karşılaştırmaya gidilebilir. Örneğin her sınıf düzeyindeki hikâye edici, bilgilendirici ve şiir türündeki metinler arasında karşıt anlamlılık yönünden bir karşılaştırma yapılabilir. İleride karşıt anlam üzerine yapılacak çalışmalar bu öneriler dikkate alınarak yapılırsa daha ayrıntılı sonuçlar elde edilebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2009). *Anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi* (4. Basım). Ankara: Engin Yayın Evi.
- Aksan, D. (2018). *Türkçenin sözvarlığı* (2. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Benveniste, E. (1995). *Genel dilbilim sorunları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bilgin, M. (2002). *Anlamdan anlatıma Türkçemiz*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Birant, Ç.C., Aktaş, Ö., Koşaner, Ö., Aksu, B. ve Çebi, Y. (2016). Türkçe için otomatik zıt anlamlılar sözlüğü oluşturma aracı (AADICT). *International Journal of Turkish Education and Training*, 1(2), 1-17.
- Bowen, G.A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.

- Çapraz Baran, Ş. ve Diren, E. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Çetin, S. (2017). Dede Korkut Kitabı'nda zıt anlamlılığın eşgörünümlü kullanımları. *XII. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı*, 48-60.
- Demirel, T. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ankara: EKOYAY Yayıncılık.
- Erkal, H. ve Erkal, M. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7. sınıf*. Ankara: Özgün Yayıncılık.
- Eselioglu, H., Set, S. ve Yücel, A. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Kılıç, V. (2009). *Anlambilime giriş temel kavramlar*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Topaloğlu, A. (1989). *Dil bilgisi terimler sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Wach, E. & Ward, R. (2013). Learning about qualitative document analysis. *IDS Practice Paper in Brief*, ILT Brief 13 August 2013, www.ids.ac.uk. Brighton: IDS. <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%2013%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence=4> (Erişim Tarihi: 18.10.2020).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemler* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zafer, E. (2013). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarının anlam bilgisi yönünden incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Zengin, B. (2017). *Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde bulunan zıt anlamlı kelimeler ve bu kelimelerin programdaki kazanımlarla uyumu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Elâzığ.

EXTENDED ABSTRACT

The lingual relationships of the social human begin in the womb, and continue after birth as acquiring the language of the society that the human was born into.

Language contains many meanings due to its rich structure. Antonyms is one of the study fields of semantics which deals with the opposition and opposite words in the language. Opposition can be defined as one of the forms of existence in nature. As is known, everything in nature coexists with its opposite. This opposition acts as a complement. For example, even a bird in the sky can fly thanks to its wings that extend in opposite directions. Therefore, this phenomenon of opposition constitutes the basis of life.

In terms of meaning, there may be various types of antonyms, but the meaning of a word in general means what it is not (Kılıç, 2009). As in all other world languages, Turkish language also has a great variety and range in the “study of antonyms by meaning” that shows the richness of the language. In this great variety and range of antonyms study in Turkish, some titles and types, which is also taken as the basis of the study, are “binary, formally related, relational, gradual, and directional” (Aksan, 2009).

The problem statement of the research is “What is the semantic distribution of the antonyms in the poems in the secondary school Turkish textbooks?” Sub-problems of the research:

- How is the semantic distribution of the antonyms in the poetry texts in the fifth-grade Turkish textbook?

- b. How is the semantic distribution of the antonyms in the poetry texts in the sixth-grade Turkish textbook?
- c. How is the semantic distribution of the antonyms in the poetry texts in the seventh-grade Turkish textbook?
- d. How is the semantic distribution of the antonyms in the poetry texts in the eighth-grade Turkish textbook?

The research aims to determine the semantic distribution of antonyms in poems in Turkish textbooks and to compare them according to grade levels. It's predicted that the results to be obtained will improve the language use awareness of the learners and enable the teachers to perform language teaching effectively. Antonyms are one of the important concepts in language. While determining the antonyms contributes to the development of language use awareness of the learners, these can lead the teachers to realize the language teaching more effectively.

The study is a qualitative study designed according to document analysis. While Şimşek (2013) defines document review as the examination of written documents on the studied subjects, Wach and Ward (2013) also defines it as the systematic examination of the content of written materials. The reason for using the document analysis method in our study is that this research method requires the evaluation of the data to make sense and develop information.

In this study, one of the research approaches is based on the reduction principle. While examining the antonyms, methods stratified purposeful sampling from non-random sampling methods and simple random sampling from random sampling methods were used together. At each grade level, twelve poems in total were selected randomly, three of the poems in the textbooks. The antonyms in these poems were determined and tabulated according to the main titles of the research.

Firstly, secondary school Turkish textbooks were taken from EBA by the researchers. Then, the texts in poetry in these books were examined. The antonyms in the texts of this poetry type were determined and the data obtained according to the titles that the research is based on were tabulated. Based on the results, the contribution of the antonyms in the textbooks to the students' vocabulary was discussed.

Looking at secondary school Turkish textbooks at all grade levels, as can be seen in Table 30., the most common is the binary antonyms with 107 indicators and 141 usage frequency. While formally related antonyms are followed by 20 indicators and 29 usage frequencies, it is seen that there are different antonyms with 11 indicators and 15 usage frequencies; "relational, gradual and directional". Then there are gradual antonyms with 9 indicators and 16 usage frequencies, 3 indicators and 5 usage frequencies and directional antonyms, 2 indicators and 2 usage frequencies and relational antonyms.

As a result of the analysis, it was determined that the most used antonyms in the books are binary antonyms. It can be said that the antonyms are not given enough in the secondary school Turkish textbooks. Other antonyms not being given enough in the books were evaluated as a negative situation. Suggestions have been made that poems rich in antonyms should be included in the books, capable of teach all the titles of the antonyms to student and giving examples that best reflect the semantic dimension of the language.

It is seen that different studies have been done in the field on the antonyms. Zengin (2017) found that the highest rate in the texts she examined was in the binary antonyms and the lowest rate in the directional antonyms in her thesis on textbooks. Moreover, she found that the lowest rate was in the type of poetry when all types of antonyms were examined. This result reached by Zengin supports our research.

The result of the research shows us that while preparing the textbooks, examples that best reflect the semantic dimension of the language should be included. Only texts in poetry were included in our research. However, if the texts at all grade levels are analyzed comparatively,

richer results can be obtained on the antonyms. It can also be compared between the types of texts in terms of antonyms. For example, comparisons can be made between the narrative, informative and poetry texts at each grade level in terms of the antonyms. It is thought that more detailed results can be obtained if future studies on the antonyms are carried out by taking these suggestions into consideration.